Na kraju evo još jednog primjera kako se starodrevni obrasci (uzeti iz Apostolskih konstitucija) mogu prilagoditi svakim posebnim prilikama. U beuronskim se samostanima u nekim prigodama odavna moli što bi mogli nasljedovati razne samostanske družine, sjemeništa i drugi:

Boga Oca i njegova Sina Gospodina Isusa Krista i Duha Svetoga odanim srcima zazivajmo: Gospodine, smiluj se.

Za katoličku Crkvu Boga živoga, ustanovljenu po cijelom krugu zemlje, molimo: Gospodine, smiluj se.

Za apostolskog gospodina i sveopćeg Papu I. zajedno s našim biskupom I. i našim opatom I. Krista Gospodina molimo: Gospodine, smiluj se.

Za sve narode svemogućeg Gospodina molimo: Gospodine, smiluj se.

Za svećenike i sve crkvene redove i za sve koji štuju pravoga Boga svemogućstvo Božje molimo: Gospodine, smiluj se.

Za one koji se u našem redu duhom i tijelom mrtve zbog nebeskog kraljevstva i trude se duhovnim poslovima, Darovatelja duhovnih nagrada molimo: Gospodine, smiluj se.

Za sve koji dolaze u ovu svetu kuću i ovdje se sastaju vjernim srcem i poniznom pobožnošću, Gospodina Spasitelja molimo: Gospodine, smiluj se.

Za one koji se nalaze u raznim nevoljama i potrebama te su se preporučili našim molitvama, ili za koje želimo posebno moliti, Gospodina milosrđa molimo: Gospodine, smiluj se.

Za pokoj vjernih duša, osobito onih koji su nam darovali plodove svoga milosrđa, Gospodina Suca svih duhova i ljudi molimo: Gospodine, smiluj se.

Za očišćenje naših duša i tjelesa, i za oproštenje svih grijeha, predobrog Gospodina molimo: Gospodine, smiluj se.

Za naš samostan i za sve koji u njemu prebivaju milosrdnog Gospodina molimo: Gospodine, smiluj se.

Usliši, Gospodine, glas svojih sluga za blagostanje svega svoga puka: Gospodine, smiluj se.

Svi recimo: Gospodine, smiluj se. Gospodine, smiluj se. Gospodine, smiluj se.

o. *MARTIN dr KIRIGIN OSB*

SESTARSKI ISPOVJEDNICI

Začudo, kako se ovaj problem u našoj crkvenoj i svećeničkoj javnosti rijetko javlja. Možda uopće nikada do danas nije

bio ni postavljen: barem »ex professo« i pred jednim širim crkvenim forumom.

Nije to baš bio znak velike cijene ženskog redovništva, a ni znak kakve posebne serioznosti u shvaćanju ove tako specifične i značajne svećeničke dužnosti. Toliko nas je, — na stotine, — svršilo funkciju sestarskih ispovjednika, a o problematici te, očito delikatne, funkcije vrlo smo malo i govorili i pisali. I na koronama, i na dekanskim i svećeničkim konferencijama, i u stručnoj štampi. Rijetko kada da se je o tom povela ozbiljna diskusija. Među pojedincima koji put jest, ali i tada uvijek nekako plašljivo, neodlučno, sa ustručavanjem i rezervom. Kao da je to bio neki pastoralni »tabu« u koji obične svećeničke ruke nijesu smjele dirnuti.

A ipak je, čini nam se, i odviše očito da baš u toj točki leži dio, možda i glavni dio, odgovornosti i krivnje za sve one nedaće koje su trle kroz decenije naše žensko redovništvo i u njemu izazivale krize. Bez solidna duhovnog vodstva ne da se ni zamisliti nikakav dublji ni religiozno-asketski a kamo li samostansko-redovnički život: život kršćanske savršenosti i evanđeoskih savjeta.

Danas, kad je na dnevnom redu, i u općoj Crkvi, reorganizacija ženskog redovništva — sjetimo se samo čestih auktoritativnih intervencija Pija XII u toj točki — reorganizacija koja će kod nas, izgleda nam, morati ići uporedo sa elementarnom preorijentacijom tradicionalnih formi i djelokruga — postaje ovaj problem naprosto problem dana: jedan od akutnih problema koji ne trpe odlaganje. Naše novo žensko redovništvo ne će značiti ništa, ako mu ne osiguramo intenzivnu i sustavnu potporu svećenstva, u prvom redu na području duhovnog produbljivanja.

Nije slučaj da je pred dvije tri godine jedan naš biskup sazvao na posebnu konferenciju sestarske duhovnike i ispovjednike svoje dijeceze i s njima prodiskutirao ovaj problem. Nije bio zadovoljan načinom na koji se je dosada vršila duhovnička i ispovjednička služba po samostanima. Nijesu bile zadovoljne ni sestre. Biskup je već pomišljao i na to da sam prevede koje strano stručno djelo sa toga područja, kao rukovođ i pomagalo sestarskim ispovjednicima.

Nije, dakako, naše ulaziti, pa ni s najboljim namjerama, u ovaj problem: ni auktoritativno, ni u svoj njegovoj širini.

Ima on mnogo raznih vidova. Drukčije se on postavlja za redovnički kler, drukčije za svjetovni; drukčije u gradovima.

gdje ima samostana ili barem dosta svećenstva, drukčije na selu gdje je župnik unaprijed predodređen da bude jedini kandidat za tu službu; drukčije kao problem samostalna i profesionalna duhovnika, u većim i centralnim samostanskim zajednicama i novicijatima, sa stalnim boravištem u ženskoj redovničkoj kući, drukčije kao problem običnog sestarskog, redovitog ili izvanrednog, ispovjednika koji u samostan zalazi samo periodički; drukčije kao jedan od tolikih općih akualnih problema viših crkvenih vlasti na koje spada biranje i imenovanje samostanskih duhovnika i ispovjednika, drukčije kao individualni problem savjesti svećenika-pojedinca koji je, često i preko volje, određen za tu službu.

Svaki od tih vidova ima svoju specijalnu problematiku: čas lakšu, čas težu; čas delikatniju, čas manje delikatnu. Ni u perspektivi naših historijskih iskustava nijesu se svi ti slučajevi pokazivali jednako urgentni. Redovnici koji vrše tu funkciju imaju, da ništa drugo, za sobom svoju redovničku tradiciju pa i neke pozitivne historijskim iskustvom uvjetovane pisane ili nepisane direktive. A poznaju, barem teoretski, bolje i specifične uvjete samostanskoga života i njegove probleme i dužnosti. U gradovima opet, gdje ima dosta svećenika, pa možda i muških samostana, lako je uz malo pažnje iznaći za samostanske duhovnike i ispovjednike inteligantne, pogodne, sposobne i pouzdane osobe, a sestre imaju tu barem redovite mjesečne pouke i dobre, solidne, duhovne vježbe jedamput na godinu i mogu uvijek u slučaju potrebe poći i k nekom posebnom ispovjedniku po pouku i savjet. I crkvenim je vlastima, u tim okolnostima, u takvoj situaciji, relativno lako napraviti dobar izbor, s jedne strane prema direktivama kanona, a s druge prema lokalnoj praksi i prema više manje iskustvom ustaljenim kriterijima.

Najteže je uvijek s provincijom i s malim kućama. A baš prema provinciji i malim kućama tendira kod nas razvoj ženskog redovništva. Najbespomoćniji su obično samostanski, sestarski, ispovjednici iz svjetovnoga klera. Praktično oni su potpuno prepušteni sami sebi: svojoj savjesti, svojoj snalažljivosti, svojoj ličnoj ocjeni. A nije bolje ni s redovnicama u provinciji. I one su ostavljene milosti Božjoj: same sebi i dobroj ili zloj maniri svećenika, obično župnika koji im je određen za ispovjednika.

Ovaj tipični, provincijski vid problema držimo mi prije svega na oku u ovom članku.

Mnoge ga okolnosti kompliciraju. Često ispovjednik, kao župnik, a koji put i kao domaćin i poslodavac (u slučaju župskih sestara), ima nad sestrama uz sakramentalnu i vanjsku jurisdikciju: momenat na svaki način »a priori« odiozan i delikatan. Vanjski su kontakti prečesti, da bi oni u ispovjedaonici mogli biti dovoljno neosobni, objektivni, diskretni. Poznanstvo nije prirodna psihološka dispozicija ni za iskrenost ni za povjerenje. I ispovjednikove su kvalitete za tu službu često vrlo relativne. Mjesni svećenik ne mora biti — a koji put i nije — za tu službu posebno pogodan, može to biti i bez ikakve njegove krivnje; katkada ima možda i vidljivih mana; nije ozbiljan asketski tip koji bi redovnicama imponirao; nema moralnog auktoriteta; a jedini je koji dolazi u obzir: drugoga nema. I, na koncu, svjetovni svećenik nije redovnik pa je u kušnji da sam sebe pri ispovijedanju sestara smatra laikom i strancem, da se osjeća sapet, da se drži više automatom za orješivanje nego duhovnim savjetnikom, vođom i ocem. Pogotovu ako je mlad i ako nema za tu službu kanonske dobi.

Sve se je to događalo, i sve se to i danas događa u praksi. Pa to svećenike zbunjuje i desorijentira. I svećenike najbolje volje. Pa često zauzimaju stav koji je potpuno negativan po duhovno dobro sestara i koji nikako ne odgovara ni njihovoj pastoralnoj i ispovjedničkoj dužnosti ni intencijama Crkve. Ne pokazuju u ispovijedanju sestara nikakve inicijative. Ne vode u evidenciji njihovih redovničkih dužnosti. Nikada ih ne opominju i ne savjetuju: ni u slučaju najveće potrebe i najtežih prijestupa; ni u slučaju bližnje grješne prigode. Ne oduševljavaju ih za više darove ni za svetiji, savršeniji život. Ne pitaju ih ni za što, ni kad bi im to bila stroga dužnost (u slučaju nepotpune ispovijedi, indispozicije, navadnih grijeha). Zadovoljavaju se automatski a gdjekada i invalidnim odrješenjem. Bezbroj puta čovjek to čuje od sestara. A ima nas, nažalost, među svećenicima pa se tim još i hvalimo: »Šta ću se ja petljati u njihove redovničke stvari?«, »Ja sestara u ispovijedi iz načela nikada ništa ne pitam!«, »Križ nad nju, i gotovo!«, »Ni tako nemaju nikakvih grijeha! Stoput su bolje od mene«

A ništa od toga, razumije se, nije istina. Sve su to fraze. Plitke i, tragično i bolno, neozbiljne fraze. Na taj način redovnice gube svaki oslon u sv. sakramentu. Izvrgavaju se pogibli nevaljanih i svetogrdnih ispovijedi. Sablažnjuju se. Padaju u površnost i mlakost. Gube i volju i revnost i zvanje. Posvje-

tovnjačuju se. Ili — ako su izrazito dobre volje — povlače se bespomoćno u sebe i u svoje sumnje, strahove i skrupule.

Nije takav stav, ako hoćemo da postupamo kršćanski i evanđeoski, ni korektan ni logičan. On je totalno nelogičan i totalno nemoguć. Duše će tih sirota Bog tražiti iz naše ruke.

Bijeda je sigurno ako je za sestarskog ispovjednika došao neozbiljan i lakouman svećenik. Samo to se ne će lako ni dogoditi. Ne smije se dogoditi. Na župu, gdje ima sestara, mora već radi toga doći samo svećenik u kojega i crkvena vlast i sestre imaju puno povjerenje. Radije valja odrediti za ispovjednika sestrama i svećenika iz drugoga mjesta — pa i uz najveće vanjske poteškoće — nego riskirati anomaliju te vrsti. Uostalom, sve da se to i dogodi, i takav će svećenik, ako ima imalo vjere i straha Božjega, nastojati da ispovjedničku službu kod sestara vrši ozbiljno. Dužnost mu je da druge napućuje na dobro, pa makar ga sam i ne činio. Ako se već igra svojom dušom, ne će je, ako je iole pametan, teretiti još i odgovornošću za tuđu. Nije to tada farizejština; to je grješnički strah pred Bogom; to je strahopočitanje prema istini i dobru. Bog će mu biti milostiv. Njegov postupak je tada u stilu onoga Isusova: »Sve dakle što vam reknu držite i činite, ali po njihovim djelima nemojte činiti jer govore a ne čine!« (Mat 23, 3). Ako je takav svećenik već izdao krepost, nije barem vjeru ni elementarnu pastirsku dužnost. Honorirat će mu to i Bog i ljudi.

Ali eto u tom bi se slučaju ispovjednički automatizam mogao barem razumjeti, i ako se ne bi mogao opravdati. U svakom drugom slučaju on je sa svake strane apsurdan i u potpunom protuslovlju sa koncepcijama i shvaćanjima Crkve.

Pravi je »non-sens« kazati da jedan savjestan svjetovni svećenik ne zna o duhovnom životu i o dužnostima savršenosti više od prosječne redovnice; i one školovane, a kamo li one priproste sa sela. I da joj nije u stanju duhovno pomoći i voditi je. I da joj nije dužan prednjačiti. Nemojmo zaboravljati da Crkva u svakom svećeniku gleda čovjeka koji je obavezan na savršenost i da svakoga smatra kvalificiranim i pozvanim učiteljem vjere i kršćanske pravde svakomu djetetu Božjemu i svakomu sinu i kćeri Crkve. Svjetovnoga isto tako kao i redovnoga. Vršimo li svoje svećeničke dužnosti — one molitvene i žrtvene prije svega — mi to i jesmo. Učili smo moral, učili pastoral, učili ascetiku. Znamo što su evanđeoski savjeti, znamo što je samozataja, znamo što je ispit savjesti. Razmatrali smo

i razmatramo godinama. Toliko smo puta napravili duhovne vježbe. Naivno je reći da ne znamo što Bog i Crkva očekuju i traže od jedne prave redovnice. Bilo bi to kad bi bilo iskreno i odviše žalosno. »Tu es magister in Israel, et haec ignoras!« (Iv 3, 10).

Treba samo biti svijestan svoje misije i onda otvoriti usta i govoriti. Dužni smo. Te male Božje duše imaju pravo da to od nas apodiktički traže. Mi smo jedini koji im možemo pomoći na putu k savršenosti. Možemo i moramo. Crkva nas k njima šalje. Crkva ih stavlja pod našu duhovnu kuratelu. Meće ih nama na dušu. Ispovijed je jedino mjesto gdje one dolaze u neposredan dodir sa auktoritativnim predstavnikom Crkve. On im je dužan dati duhovnu hranu. »Tko je, šta misliš, vjerni i mudri sluga kojega je postavio gospodar njegov nad ukućanima svojim da im daje hranu na vrijeme?« (Mat 24, 45). Ne smijemo kao Jona bježati od tog svoga poslanja (Jon 1, 3). Zar da i nas stigne prigovor: »Parvuli petierunt panem, et non erat, qui frangeret eis!« (Tuž 4, 4).

Situacija je s te strane praktično jasna. Ali i za nas svećenike koji smo dobili visoku i časnu misiju da budemo pastiri, čuvari i odgojitelji duhovne elite u Crkvi puna ozbiljnih obaveza.

Svećenik sestarski ispovjednik mora i teoretski dobro poznavati duhovni život. Nije danas teško doći do dobre duhovne literature — i sam ga sustavno i revno voditi. »Nemo dat, quod non habet!« I mora ga prenositi na redovnice. Ispovijed je i redovnicama, baš kao i vjernicima, ne samo sredstvo opraštanja grijeha, nego i sredstvo prosvjetljenja i posvećenja. Vjerska mu je pouka sestara u ispovijedi dužnost, pogotovu, ako je sestre — a to će inteligentan ispovjednik odmah primijetiti — nemaju u dovoljnoj mjeri s druge strane. I to solidna i inteligentna vjerska pouka. On mora sestrama uklanjati iz glave sve naivne i krive predodžbe koje su se možda drugim kanalima ušuljale u njihove duše. Mora ih i informirati o onome što treba da znadu a što im se, eventualno, u redovitoj, internoj, samostanskoj pouci, od neznanja ili iz krivih obzira, nikada nije reklo.

Svećenik — sestarski ispovjednik mora prema redovnicama biti u vanjskom saobraćaju uvijek plemenito rezerviran, diskretan, ozbiljan. Mora brižno paziti na svoj moralni auktoritet, mora se čuvati svake intimnosti, mora izbjegavati sve

suvišne posjete u samostanu, mora se držati daleko od svakoga miješanja u upravu kuće i samostana. Sami ga crkveni kanoni na to izrijekom upozoruju (kan. 524. § 3.).

Svećenik — sestarski ispovjednik ne smije biti nijem ni nezainteresiran. Ni u ispovjedaonici, ni na oltaru, ako mu je istodobno povjerena i dužnost ekshortiranja. Sve što Bog i Crkva traže od redovnica, mora i on tražiti. I na svemu tomu mora razborito, ali i odlučno insistirati. Treba i da pita i da urgira. Svaku molitvenu dužnost, svaku obavezu zavjeta, svaki propis pravila. Pravila koja dakako mora poznavati. Razmatranje, ispit savjesti, opći i posebni, šutnju, posluh, siromaštvo, čistoću, sestrinsku ljubav, posebne staleške dužnosti (kod učiteljica, odgojitelja, bolničarki), apostolat. Jadan bi bio sestarski ispovjednik koji bi sebi arogirao pravo da omalovažuje redovničku disciplinu ili da je liberalno tumači pa možda i kasira. I koji bi odvraćao sestre od puta redovničke savršenosti mjesto da ih na nju napućuje i potiče.

Svećenik — sestarski ispovjednik mora biti duhovno širok. Ne smije biti sitničav, sumnjičav, nametljiv, radoznao, ljubomoran. Sloboda savjesti i duše prije svega! Samo je Bog suvereni gospodar duša; samo je Duh Sveti njihov nepogrješivi mentor. Svećenik treba da pokazuje put — širokogrudno i nenametljivo — a duša da se opredjeljuje. Minimum je toga prosvijetljenog »liberalizma« i širine, da sestrama ostavlja uvijek punu slobodu, da idu i k drugim svećenicima na ispovijed kadgod hoće. Radije valja riskirati i zlorabe nego da itko dirne u taj od Crkve toliko urgirani princip. Svakom prilikom valja sestre upozoravati na to njihovo pravo. Svaku zgodu valja iskoristiti da im se omogući ispovijed pred drugima. Pred svakim stranim svećenikom koji naiđe kroz mjesto. Pred misionarima, na proštenjima, na putu. Treba koji put i navlaš dovesti stranoga svećenika ili sestre poslati na stranu župu.

Razumije se da to sve od svećenika traži velik duhovni ulog. I puno žrtava. Koji put i neplaćenih, i neshvaćenih. Ali nikada nerentabilnih. I za svećenika je duhovno vodstvo redovnica uvijek velika vanjska milost. Tom ga misijom Bog sili na samoposvećenje. Da druge k njemu vodi, mora ga najprije sam naći. Da druge upućuje na savršenost, mora najprije sam oko nje iskreno nastojati. To je jedne vrsti psihološki pritisak milosti. Jedini put da od sebe odbijemo i prirodno i natprirodno

paradoksalnu situaciju: »Medice, cura teipsum!« (Luk 4, 23). Darovi su Božji u Crkvi i u ovoj točci recipročni. »Dajite, i dat će vam se!« (Luk 6, 38).

A ako nijesmo sposobni da damo sve ili puno, dajmo barem ono što možemo! »Unusquisque, sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes«! (1 Petr 4, 10).

Hoćemo li da naši ženski redovi i družbe postanu opet sô Crkve i elitna četa njezina pomoćnog apostolata, osigurajmo im dobru ispovijed i prosvijetljeno i savjesno duhovno vodstvo!

Dr Č. Č.

LITURGIJSKO-KATEHETSKI TEČAJ U ZAGREBU 23—25. VELJAČE 1965.

Teme i predavači

1. Veze liturgije i katehizacije — msgr. Ante Toljanić
2. Crkveno učiteljstvo i liturgijska katehizacija — o. J. Radić
3. Katehizacija u svijetu — msgr. Bäuerlein
4. Biblijski temelji katehizacije — o. B. Duda
5. Katehizamske definicije — o. T. Šagi-Bunić
6. Zornost i liturgijski zor u katehizaciji — dr I. Škreblin
7. Aktivitet djece i mladeži u katehezama — dr V. Dermota
8. Kateheza i euharistijski život — S. Draksler
9. Kateheza kao temelj nadzora na svijet i život — o. M. Škvorc
10. Svećenik u današnjoj pastvi — msgr. J. Arnerić
11. Katehizacija kod nas — msgr. I. Pavić

Osim toga iznijet će više kateheta iz prakse svoja iskustava.

Na Tečaju bit će u vezi s provedbom uredbe o provedbi Liturgijske konstitucije zajedničke Mise po novim odredbama a ujedno i jedna koncelebracija u zagrebačkoj katedrali.

Zajedničko moljenje Trećeg časa. Donijeti brevijar.

Prijave za učestvovanje na Tečaju treba slati na adresu **Dječačko Sjemenište, Zagreb, Voćarska 106.**